

Libellen van het Stropersbos

Brigitte Van Passel, Frank Cornelis, Hugo De Beuckeleer, Chris De Buyzer,
Etienne De Schryver, Marian Kiefer & Tom Vermeulen

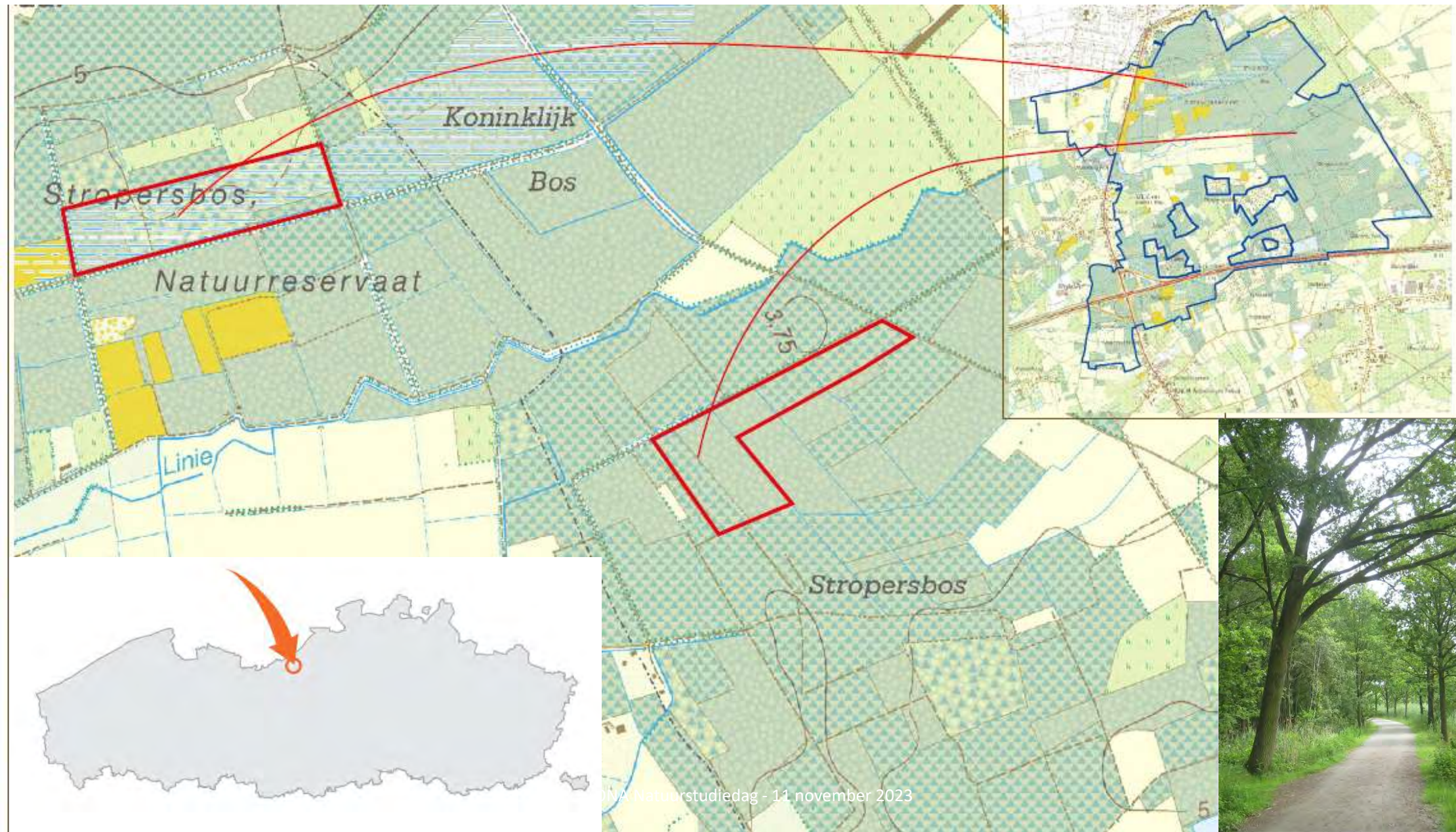

12/11/2023

WAKONA Natuurstudiedag - 11 november 2023

DNA Natuurstudiedag - 11 november 2023

Tijdslijn

2001-2015: **natuurherinrichtingswerken** in beide zones

2016-2020: **systematische monitoring** van de libellen

2021-2025: **systematische monitoring** van de libellen (**vervolg**)

Systematische monitoring

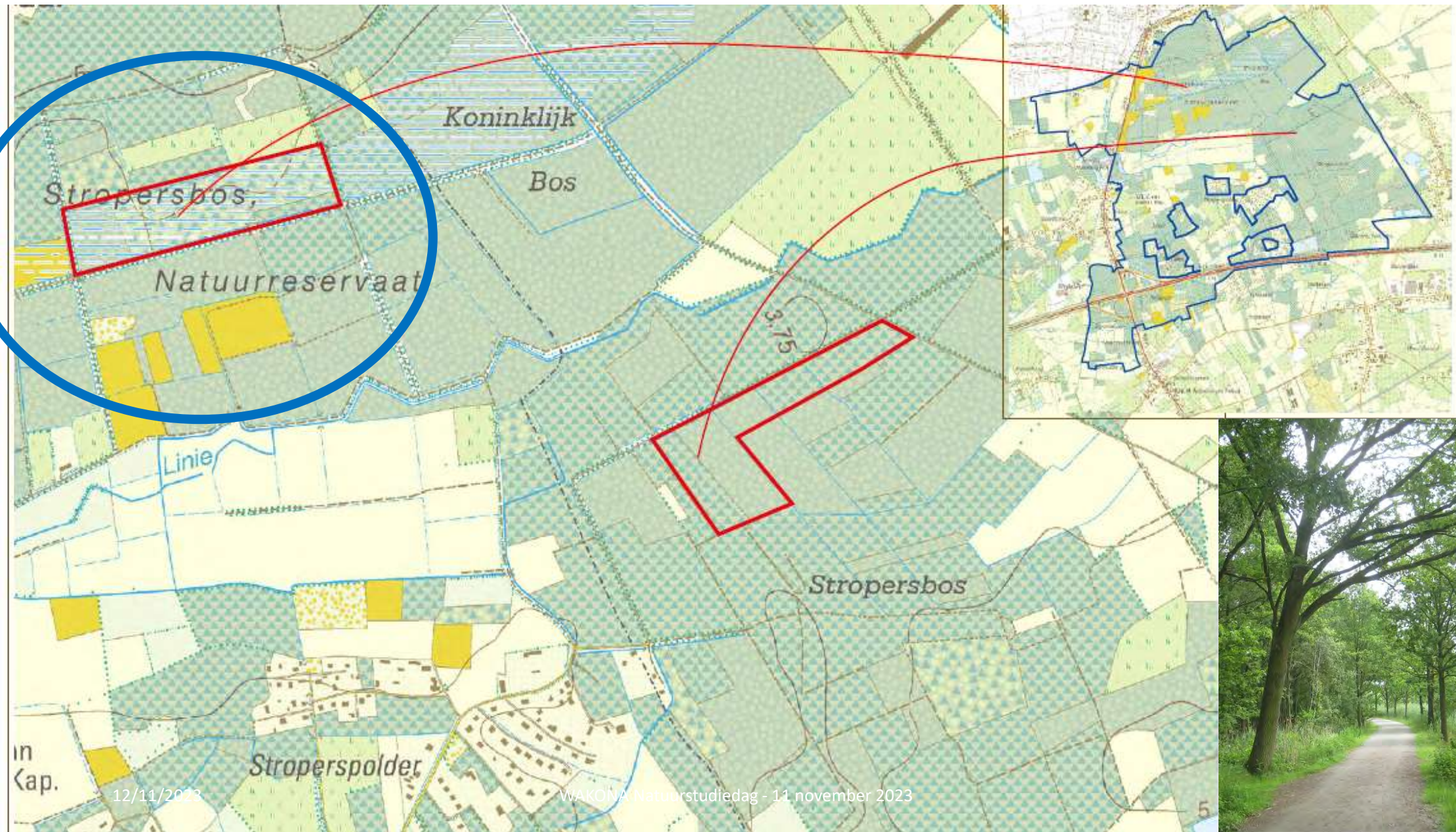
- Hoe?
  - Jaarlijks twee teldagen per maand van mei tot oktober per gebied
    - 12 teldagen per jaar per gebied
    - 6 'tellers' per seizoen
  - Gedurende 5 jaar (2016-2020)
    - 60 teldagen per gebied
    - 120 teldagen in het stropersbos
    - 20 teldagen per teller
- Waarom?
  - Effect zien van herinrichtingswerken
  - Recente libellenfauna vergelijken met historische waarnemingen
  - Resultaten onafhankelijk van de waarnemingsinspanning

12/11/2023

WAKONA Natuurstudiedag - 11 november 2023

Stropersbos,
Natuurreservaat

Koninklijk
Bos

Linie

Stropersbos

Stroperspolder

in
Kap.

12/11/2023

WAKONA Natuurstudiedag - 11 november 2023

5

12/11/2023

WAKONA Natuurstudiedag - 11 november 2023

Het westelijk gebied - wastine

12/11/2023

WAKONA Natuurstudiedag - 11 november 2023

12/11/2023

WAKONA Natuurstudiedag - 11 november 2023

12/11/2023

WAKONA Natuurstudiedag - 11 november 2023

10

12/11/2023

WAKONA Natuurstudiedag – 11 november 2023

11

12/11/2023

WAKONA Natuurstudiedag - 11 november 2023

12

12/11/2023

WAKONA Natuurstudiedag - 11 november 2023

13

2016
eerste jaar

12/11/2023

WAKONA Natuurstudiedag - 11 november 2023

14

Het eerste jaar
2016 - pioniers

12/11/2023

Foto: Hugo

Soort	Wetensch. naam	Aantal
Bruinrode heidelibel	<i>Sympetrum striolatum</i>	178
Tengere grasjuffer	<i>Ischnura pumilio</i>	165
Bloedrode heidelibel	<i>Sympetrum sanguineum</i>	157
Lantaarntje	<i>Ischnura elegans</i>	135
Azuurwaterjuffer	<i>Coenagrion puella</i>	116
Viervlek	<i>Libellula quadrimaculata</i>	95
Paardenbijter	<i>Aeshna mixta</i>	86
Kleine roodoogjuffer	<i>Erythromma viridulum</i>	70
Houtpantserjuffer	<i>Chalcolestes viridis</i>	57
Gewone oeverlibel	<i>Orthetrum cancellatum</i>	50

Tengere grasjuffer (*Ishnura pumilio*)

- ✓ Pionier die zeer snel weer verdwijnt
- ✓ Voedselrijk
- ✓ Momenteel niet in gevaar

Foto: Frank

12/11/2023

WAKONA Naturstudiedag - 11 november 2023

17

Periode 2016-2020

12/11/2023

Foto: Frank

Soort	Wetensch. naam	Aantal
Azuurwaterjuffer	<i>Coenagrion puella</i>	1100
Bloedrode heidelibel	<i>Sympetrum sanguineum</i>	1066
→ Gaffelwaterjuffer	<i>Coenagrion scitulum</i>	1057
Lantaarntje	<i>Ischnura elegans</i>	843
Bruinrode heidelibel	<i>Sympetrum striolatum</i>	554
Viervlek	<i>Libellula quadrimaculata</i>	517
→ Bruine winterjuffer	<i>Sympecma fusca</i>	404
Gewone oeverlibel	<i>Orthetrum cancellatum</i>	402
Grote keizerlibel	<i>Anax imperator</i>	263
→ Tengere pantserjuffer	<i>Lestes virens</i>	250

12/11/2023

WAKONA Natuurstudiedag - 11 november 2023

19

Het westelijk gebied – waterhoudende sloten

- **Zoet**, ongeveer **neutraal** water met een matig tot **vrij gering fosfaat- en stikstofgehalte** - vrij **carbonaatrijk kwelwater**

- Waterviolier
- Grote waterweegbree
- Kleine waterranonkel
- Veenwortel

- **Gemiddelde voedselrijkdom**

- Drijvend fonteinkruid

→ **Zuidelijke heidelibel**
(*Sympetrum meridionale*)

- ✓ Kan 'overzomereren'
- ✓ Voedselrijk
- ✓ Mometneel niet in gevaar

Foto: Marian

17/11/2023

WAKONA Natuurstudiedag - 11 november 2023

21

Het westelijk gebied – droogvallende sloten

- ‘Vochtige heidenatuur’ - gevoelig voor **verdroging**

- Gewone waternavel
- Kleine waterranonkel

→ **Tengere pantserjuffer**
(*Lestes virens*)

- ✓ Matig voedselrijk
- ✓ Momenteel niet in gevaar

Foto: Tom

12/11/2023

WAKONA Natuurstudiedag - 11 november 2023

23

Duizendknoopfonteinkruid (*Potamogeton polygonifolius*)

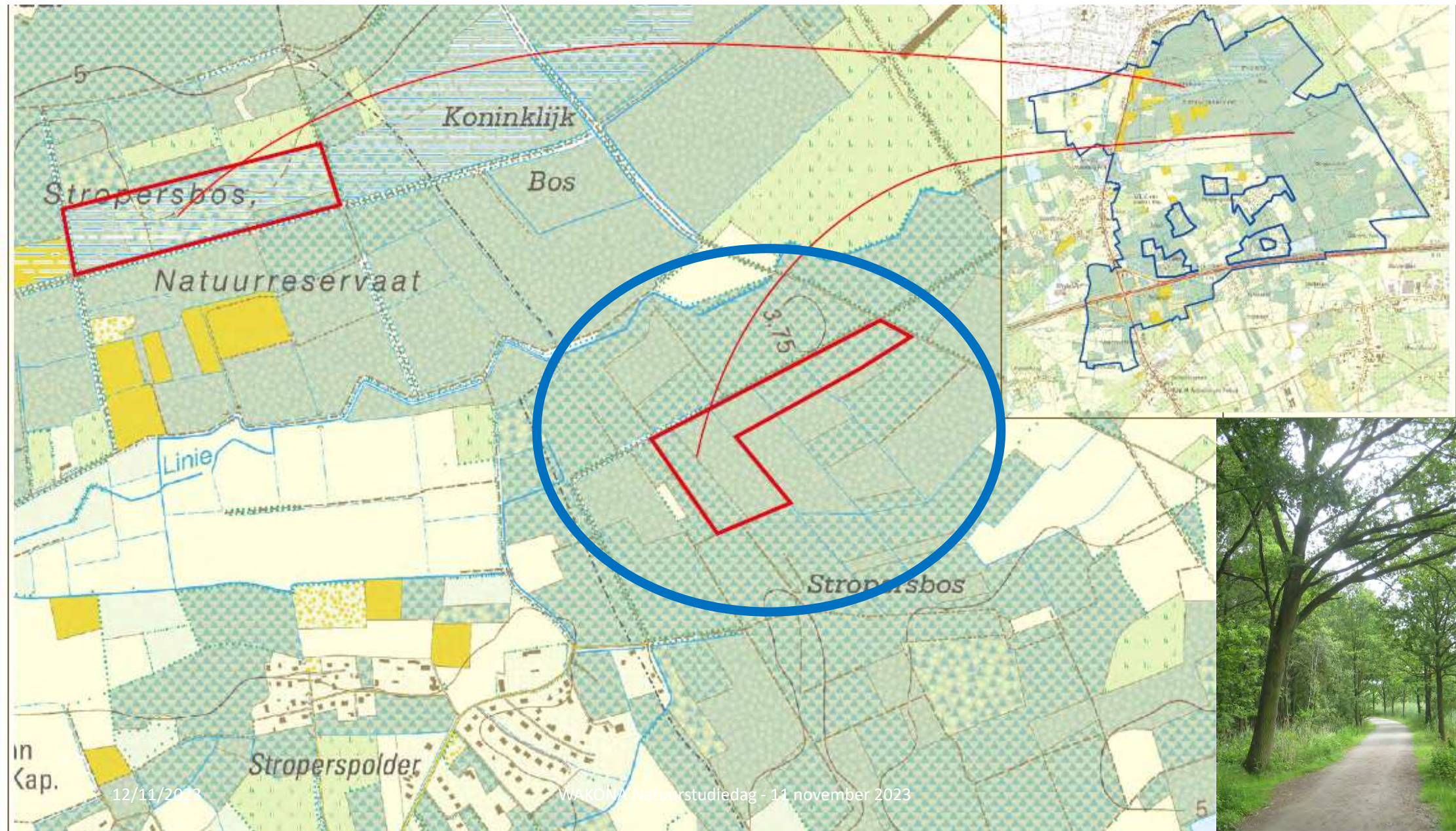

Westelijk gebied – resultaten

- 60 monitoringsdagen
- 8507 individuen
- 42 soorten in 2016-2020
- 32 soorten in 2016
- Kenmerkende soorten:
  - Tengere grasjuffer (pionier)
  - Tengere pantserjuffer
  - Zuidelijke heidelibel

Stropersbos,

Natuurreservaat

Koninklijk

Bos

Linie

Stropersbos

Stroperspolder

12/11/2023

WAKONA Natuurstudiedag - 11 november 2023

Het oostelijk gebied – heischraal grasland

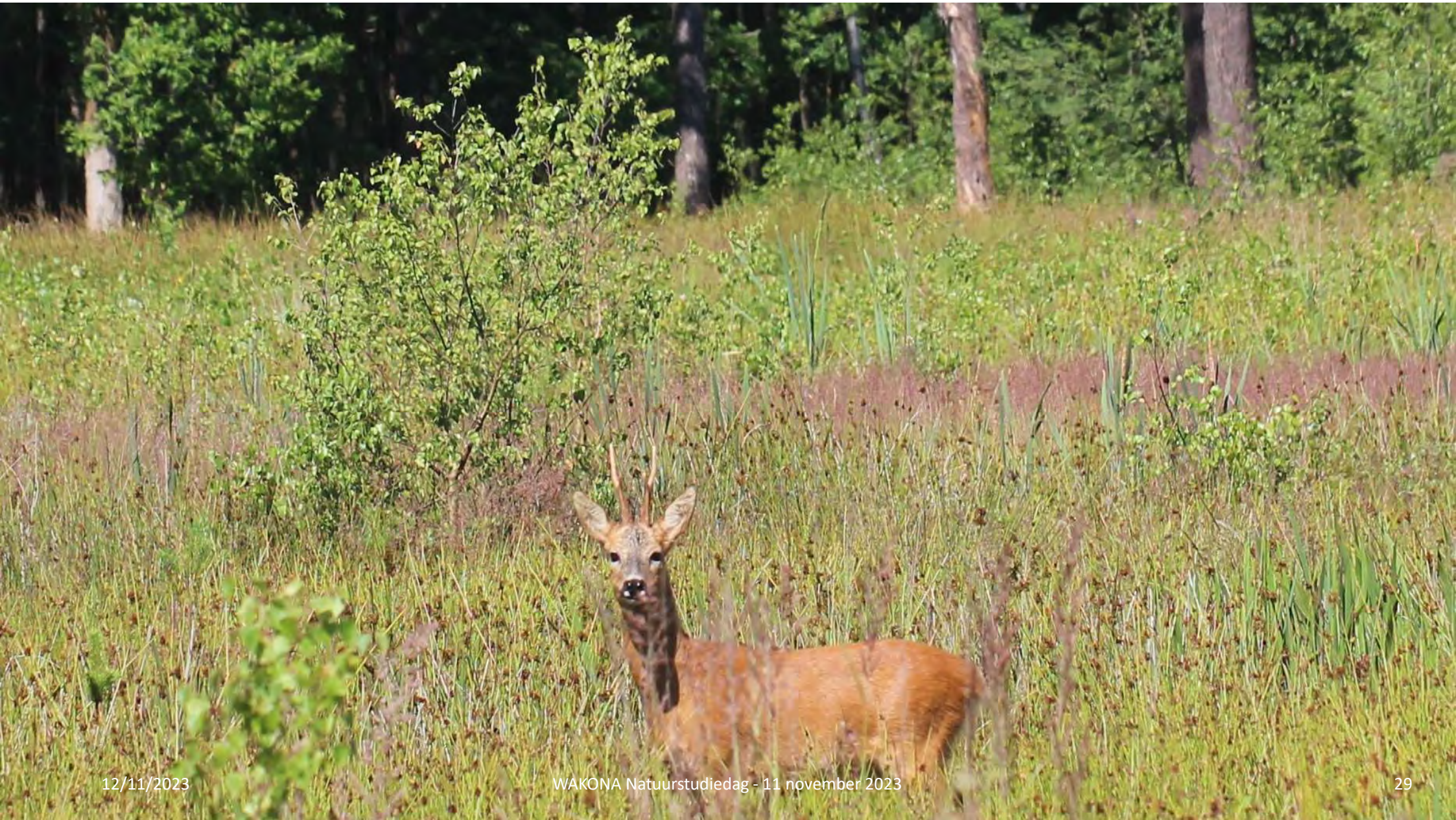

12/11/2023

WAKONA Natuurstudiedag - 11 november 2023

28

12/11/2023

WAKONA Natuurstudiedag - 11 november 2023

29

Het eerste jaar 2016 - pioniers

12/11/2023

Foto: Tom

Soort	Wetensch. naam	Aantal
Tengere grasjuffer	<i>Ischnura pumilio</i>	61
Bruinrode heidelibel	<i>Sympetrum striolatum</i>	26
Bloedrode heidelibel	<i>Sympetrum sanguineum</i>	19
Zwarte heidelibel	<i>Sympetrum danae</i>	17
Paardenbijter	<i>Aeshna mixta</i>	16
Bruine winterjuffer	<i>Sympecma fusca</i>	13
Lantaarntje	<i>Ischnura elegans</i>	12
Grote keizerlibel	<i>Anax imperator</i>	9
Watersnuffel	<i>Enallagma cyathigerum</i>	3
Gewone pantserjuffer	<i>Lestes sponsa</i>	3

WAKONA Natuurstudiedag - 11 november 2023

30

Het oostelijk gebied – voedselarme greppels

- **Nieuw gegraven, carbonaatarme wateren op voedselarme bodem**
  - Duizendknoopfonteinkruid

→ **Zwarte heidelibel**
(*Sympetrum danae*)

- ✓ Soort van de Kempen
- ✓ Pioniersgedrag
- ✓ Voedselarm
- ✓ **Bedreigd**

Foto: Brigitte

Periode
2016-2020

Soort	Wetensch. naam	Aantal
Bloedrode heidelibel	<i>Sympetrum sanguineum</i>	1338
Zwervende pantserjuffer	<i>Lestes barbarus</i>	865
Azuurwaterjuffer	<i>Coenagrion puella</i>	243
Paardenbijter	<i>Aeshna mixta</i>	238
Gewone oeverlibel	<i>Orthetrum cancellatum</i>	167
Viervlek	<i>Libellula quadrimaculata</i>	126
Tangpantserjuffer	<i>Lestes dryas</i>	114
Grote keizerlibel	<i>Anax imperator</i>	104
Bruinrode heidelibel	<i>Sympetrum striolatum</i>	98
Houtpantserjuffer	<i>Chalcolestes viridis</i>	92

12/11/2023

WAKONA Natuurstudiedag - 11 november 2023

33

Het oostelijk gebied – voedselarme greppels

- Met Pitrus, Gele lis, Duizendknoopfonteinkruid, opslag van Berk

→ **Zwervende pantserjuffer**
(*Lestes barbarus*)

- ✓ In opmars
- ✓ Voedselrijk
- ✓ Momenteel niet in gevaar

Foto: Hugo

Het oostelijk gebied – voedselarme greppels

- Met Pitrus, Gele lis, Duizendknoopfonteinkruid, opslag van Berk

→ **Tangpantserjuffer**
(*Lestes dryas*)

- ✓ Soort van de Kempen
- ✓ Matig voedselrijk
- ✓ Momenteel niet in gevaar

Foto: Marian

Het westelijk gebied – voedselarme greppels

- Met Pitrus, Gele lis, Duizendknoopfonteinkruid, opslag van Berk

→ **Koraaljuffer**
(*Ceriagrion tenellum*)

- ✓ Soort van de Kempen
- ✓ Last van de droogte
- ✓ Matig voedselrijk
- ✓ Momenteel niet in gevaar

Foto: Brigitte

Het westelijk gebied – voedselarme greppels

- Met Pitrus, Gele lis, Duizendknoopfonteinkruid, opslag van Berk

→ **Steenrode heidelibel**
(*Sympetrum vulgatum*)

- ✓ Achteruitgaand in Vlaanderen
- ✓ Pioniersgedrag
- ✓ Matig voedselrijk
- ✓ **Kwetsbaar**

Foto: Etienne

12/11/2023

WAKONA Natuurstudiedag - 11 november 2023

38

Het oostelijk gebied – kwelsloot

- Met Waterviolier, Watertorkruid, Kleine waterranonkel

→ **Glassnijder**
(*Brachytron pratense*)

→ **Vroege glazenmaker**
(*Aeshna isocetes*)

→ **Zuidelijke glazenmaker**
(*Aeshna affinis*)

→ **Bruine glazenmaker**
(*Aeshna grandis*)

Foto: Chris

Oostelijk gebied – resultaten

- 60 monitoringsdagen
- 3981 individuen
- 36 soorten in 2016-2020
- 18 soorten in 2016
- Kenmerkende soorten:
  - Tengere grasjuffer (pionier)
  - Zwervende pantserjuffer
  - Tangpantserjuffer
  - Koraaljuffer
  - Zwarte heidelibel
  - Steenrode heidelibel

Zeldzame zwervers

Foto: Marian

- Venwitsnuitlibel (2017-2018) →
- Noordse witsnuitlibel (2018)
- Gevlekte witsnuitlibel (2018)

- Zadellibel (2019)

- Zuidelijke oeverlibel (2016)
- Beekoeverlibel (2016) →

- Geelvlekheidelibel (2006)

Foto: Brigitte

Nieuwe (derde) rode lijst van libellen 2022

Twee soorten met kleine populaties in het Stropersbos zitten in de gevarenzone:

- Bedreigd:
  - **Zwarte heidelibel**
- Kwetsbaar:
  - **Steenrode heidelibel**

Beide soorten vertoonden pioniersgedrag.

- Libellen van voedselarme stilstaande wateren blijven achteruitgaan en die afname nam de laatste jaren nog sterk toe. Alle soorten gebonden aan dit biotooptype zijn nu bedreigd.
- Specifieke beheer- en inrichtingsmaatregelen voor libellen van voedselarme wateren zijn nodig. Voor de meest bedreigde soorten worden soortbeschermingsprogramma's dringend.

Besluit

Het Stropersbos, een klein beetje Kempen ...

Het stropersbos is belangrijk voor libellen onder meer wegens het voorkomen van **een bedreigde en een kwetsbare soort** volgens de Rode Lijst uit 2022.

Wat het Stropersbos bijzonder maakt:

42 soorten
(12000 getelde libellen)

de grote populaties van de **Tengere pantserjuffer** in de westelijke zone

de grote populaties van de **Tangpantserjuffer** in de oostelijke zone

de populaties van de **Zwervende pantserjuffer** en de **Steenrode heidelibel** in beide zones

de relictpopulaties van de **Koraaljuffer** en de **Zwarte heidelibel** in de oostelijke zone

Door de aanwezigheid van deze soorten sluit de libellenfauna van het Stropersbos meer aan bij de **Kempen** dan bij de meer westelijk gelegen libellengebieden.

Het project werd **verlengd** (2021-2025). Een vervolgpublishatie mag verwacht worden.

Publicatie
Brachytron
22(1/2): 12-
19, 2021

Libellenfauna van het Stropersbos

Brigitte Van Passel, Frank Cornelis, Hugo De Beuckeleer, Chris De Buyzer,
Marian Kiefer & Tom Vermeulen

Libellenwerkgroep Waasland
tomvermeulen@proximus.be

Inleiding

In 2015 bij de oprichting van de Libellenwerkgroep Waasland, waarvan alle auteurs lid zijn, beslisten we om een project te starten dat alleen met vereende krachten kon verwezenlijkt worden. Het werd een vijfjarige monitoring (2016-2020) van de libellen van het Stropersbos in het noorden van de provincie Oost-Vlaanderen. Door het project ontstond een vriendengroep die naar een en hetzelfde doel werkte: de libellenfauna van twee heringerichte deelgebieden van het Stropersbos nauwkeurig in kaart brengen. Elk

voor Leefmilieu en Landbouw op 17 oktober 2001 (VLM 2002). Het natuurinrichtingsproject besloeg een oppervlakte van 478 ha en lag op het grondgebied van de gemeenten Stekene (deelgemeente Kemzeke) en Sint-Gillis-Waas. In grote lijnen grensde het in het noorden aan Zeeland, in het westen aan de Trompstraat en De Stropersstraat, in het oosten aan de oude spoorweg Terneuzen-Mechelen en in het zuiden aan de expresweg Antwerpen-Maldegem (N49). Het grootste gedeelte van het projectgebied is juridisch ingekleurd als 'Natuurgebied',

Dit bos is een paradijs voor libellen: “Maar liefst 42 verschillende soorten”

© Eddy Bormans

STEKENE - Dat het Stropersbos in Stekene en Sint-Gillis-Waas is een prachtig stukje natuurgebied is in het Waasland, hoeft niet benadrukt te worden. Maar het blijkt nu ook een walhalla te zijn voor libellen. “Het is uniek om zoveel soorten op één plek te vinden”, zegt Tom Vermeulen van Libellenwerkgroep Waasland.

STEKENE

Stropersbos is een paradijs voor libellen

Dat het Stropersbos in Stekene en Sint-Gillis-Waas een prachtig stukje natuurgebied is in het Waasland, hoeft niet benadrukt te worden. Maar het blijkt nu ook een walhalla te zijn voor libellen. “Het is uniek om zoveel soorten op een plek te vinden”, zegt Tom Vermeulen van Libellenwerkgroep Waasland.

De Libellenwerkgroep Waasland ging gedurende vijf jaar op zoek naar verschillende soorten libellen en waterjuffers. De onderzoekers namen maar liefst 42 verschillende soorten waar.

Bedreigde soorten

“Als je weet dat er net iets meer dan tachtig verschillende soorten libellen zijn in Vlaanderen, is het echt wel uniek om er 42 in een gebied te kunnen spotten”, vertelt Vermeulen. Onder die 42 soorten zaten ook enkele zeldzame en bedreigde soorten. “Sommige soorten staan inderdaad op de zoge-

Liefst 42 verschillende soorten kan je vinden in het bos. FOTO EDDY BORMANS

naamde rode lijst, die de kans op uitsterven van bedreigde soorten weergeeft”, geeft Vermeulen aan.

De reden waarom Het Stropersbos zo geliefd is bij de libellen is simpel, volgens Joris Goossens, boswachter bij Agentschap voor Natuur en Bos. “We hebben de afgelopen twee decennia hard gewerkt om van Het Stropersbos een geschikt biotoop te maken voor dat soort dieren”, vertelt Joris. “Door de

afwisseling van bos, open heideplekken en voldoende waterpartijen is Het Stropersbos perfect geschikt.”

“Nu we effectief hebben vastgesteld dat er zoveel libellen in het bos leven, willen we dat ook zo houden. Onze werkgroep heeft een uitgebreid advies uitgewerkt om ervoor te zorgen dat de verschillende soorten de komende jaren in het Stropersbos kunnen blijven vertoeven.” (vjs)

GVA WAAS 13/7

Kennis en middelen bundelen om natuurgebieden in het Wakona-werkingsgebied meer gericht te onderzoeken op hun libellenpopulatie.

De werkgroep is laagdrempelig en iedereen met interesse voor libellen is van harte welkom!

Samen ontdek je meer!

Project STROPERSBOS
Soortenmonitoring
Stekene/Sint-Gillis-Waas

Habitatherstel elzenbroek- en heidevegetaties in het Stropersbos

2001-2010 Natuurinrichtingsproject

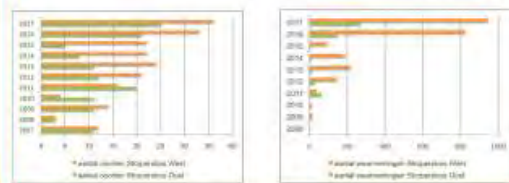
2006-2009 Life project

Aanpassing rabattenstructuur ten noorden van de Douglasdreef (West). Omvorming van bos tot heide (Oost).

2015 Life project
natuurinrichtingswerken

vóór 2007 → 15 waargenomen soorten

einde 2017 → 41 waargenomen soorten

Conclusie

- passie delen motiveert
- dicht bij huis
- goede afspraken
- regelmaat
- communicatie

libellenwerkgroep@wakona.be
www.wakona.be/werkgroepen